

האשה: תיקון הנדר

התרת נדרים, ארכיטקטורה של משפחה,
ופסיכולוגיה של הדיבור.

מבוסס על שיעורו של הרב חיים וולפסון

פסוק אחד בלבד

"אִישׁ כִּי יִדָּר נָדָר לֵה'... לֹא יַחֲלֶה
דְּבָרוֹ כְּכֹל הַיּוֹצֵא מִפִּיו יַעֲשֶׂה."
(במדבר ל', ג')

חוק מוחלט וסופי.
נדרת — נתקעת.

חמישה עשר פסוקים מורכבים

וְאִשָּׁה כִּי תִדָּר נָדָר... בְּבֵית אָבִיהָ
בְּנַעֲרִיהָ... וְאִם הָיָה תְּהִיָּה לְאִישׁ
וְנִדְרֶיהָ עָלֶיהָ... וְאִיִּה לְוִנְדָּרֶיהָ
עָלֶיהָ... וְאִם רִיָּה נָדָרָה... וְאִם בֵּית
כָּלִיו סֶעַךְ לְאִלְשִׁיָּה נָדָרָה... וְנִדְתָּ
לְתִיהָ... נִדְרָא הַמֵּדָת וְיוֹבָח, יִנְתָּנו
בְּדָת וְיִנְיָרַכ וְנִדְרֶיהָ עָלֶיהָ... וְאִם
בֵּית אִשָּׁה נָדָרָה... וְנִדָּר אֶלְמָנָה
וְגִרְוֹשָׁה יָקוּם עָלֶיהָ..."

מערכת משפטית ענפה התלויה במעמד
משפחתי (נערה, מאורסה, נשואה, אלמנה).

מדוע דיבורו של הגבר דורש חוק יחיד ומוחלט, בעוד דיבורה של האשה דורש מסגרת הלכתית-משפחתית כה מסועפת?

מסלול הנדר של הגבר

מסלול הנדר של האשה

נדרו של הגבר הוא אקט אינדיבידואלי וסופי. נדרה של האשה הוא הצעת-טיוטה הממתינה לאישור המערכת המשפחתית.

קריאה שטחית: מונחי בעלות ושליטה

התפיסה הרווחת היא שהאב או הבעל הם מעין
'מנהלים' בעלי זכות וטו על דיבורה של האשה.
הפרת הנדר נתפסת כאקט של שררה.

קריאת העומק: מונחי הקשר וסביבה

המושג התורני 'בית אביה' אינו מתאר
רכוש, אלא מרחב קיום והקשר משפחתי
מקיף.

הוכחה מתלמוד בבלי, נדרים ע'

מה קורה לנערה מאורסה
כאשר אביה מת?
היינו מצפים שהארוס יהפוך
לשליט יחיד ויפר לבדו.

פסיקת התלמוד: 'מת האב –
לא נתרוקנה רשות לבעל'.
הארוס לא יכול להפר לבדו.

מדוע? משום שהנדר שייך ל'בית'
– לסביבה האורגנית בה היא
חיה. כשהאב מת, הבית נשבר,
והקשר הנדר השתנה.

התפתחות סמכות הנדר לאורך חיי האישה

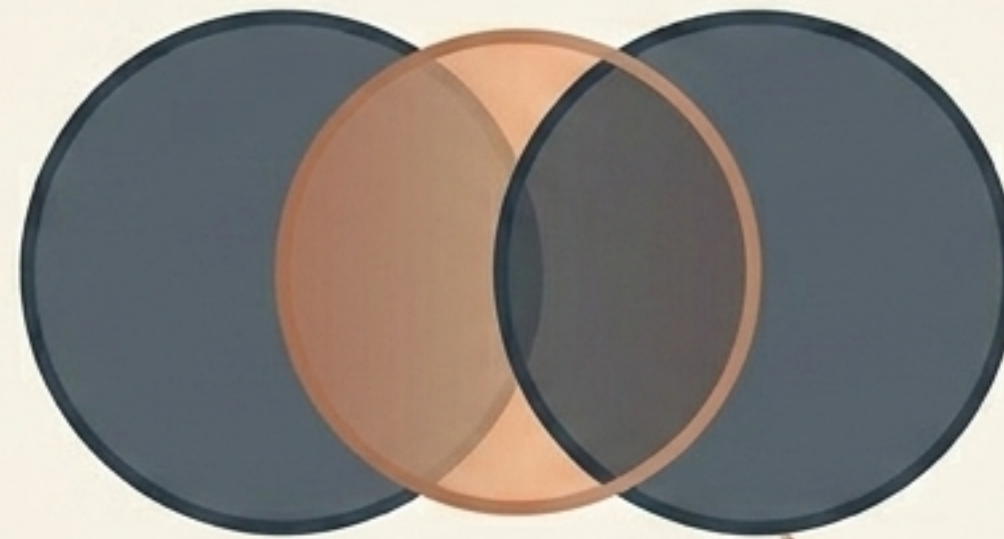
אישה נשואה

הבעל מפר אך ורק נדרים ש'בינו לבינה'.

”סמכותו נובעת אך ורק מאזור השותפות וההשקה הישירה ביניהם, לא משליטה כללית.”

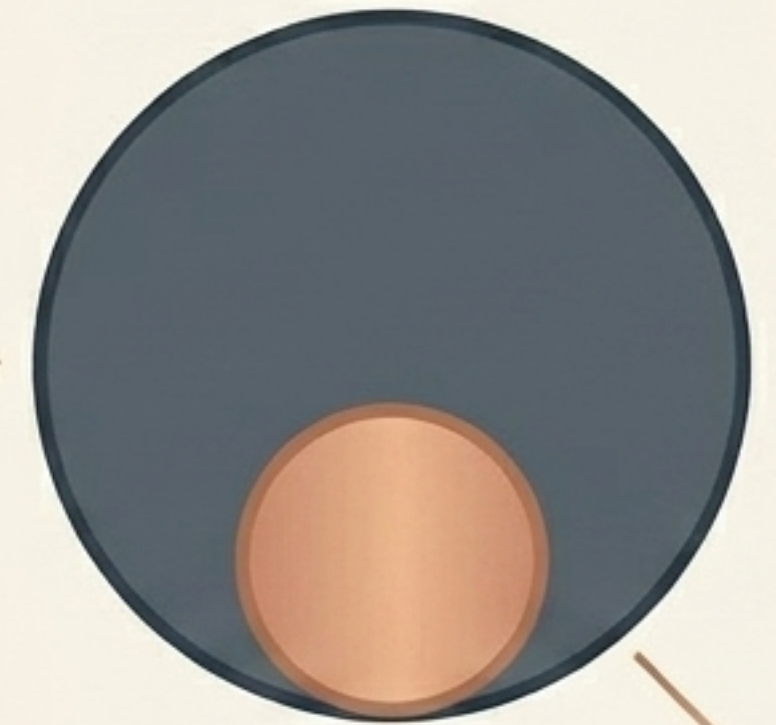
נערה המאורסה

הפרה משותפת. זכות וטו הדדית.

”תקופת מעבר. הווייתה מפוצלת בין הבית בו היא חיה לבין הבית שהיא עתידה לבנות.”

נערה בבית אביה

האב מפר את כל נדריה (לשיטת הרמב"ם).

”עולם שלם המקיף את כל הווייתה. ההקשר המשפחתי נוגע לכל נדר שתוציא מפיה.”

“כל הנודרת — על דעת בעלה היא נודרת”

הפתרון (שליפת הג'וקר)

הבעל אינו עוקר את הנדר מבחוץ בכוח סמכותו. האשה עצמה היא זו שהתנתה את הנדר מראש. היא נדרה מתוך הנחה מובלעת שהנדר כפוף להסכמתו.

קושיית הגמרא

כיצד ייתכן שבעל שנישואיו הם רק מתוקף תקנת חכמים (מדרבנן) מסוגל להפר נדר שחל מהתורה (מדאורייתא)?
הרי כוחו חלש יותר!

אבחון מנגנון התלות — התוספות מול הר"ן

גישת הר"ן: מציאות פסיכולוגית

מנגנון

הוויה פנימית של קשר ושותפות.

הסבר

אין מדובר בהתניה משפטית מודעת.
התורה אינה יוצרת את המציאות,
אלא משקפת מציאות פסיכולוגית
מובנית של שייכות.

האשה חיה מתוך הקשר (Context).
זוהי פונקציה של טבעה.

גישת התוספות: הסללה חברתית

מנגנון

תנאי מודע והתנהגות נרכשת.

הסבר

התורה קבעה מציאות את משפטית
שבעל מפר נדרים. ה'ים. נשים למדו
זאת, ומתוך ידיעה זו, מניחות במודע
שנדרן תלוי בבעל.

התורה יצרה את המציאות.
זוהי פונקציה של החוק.

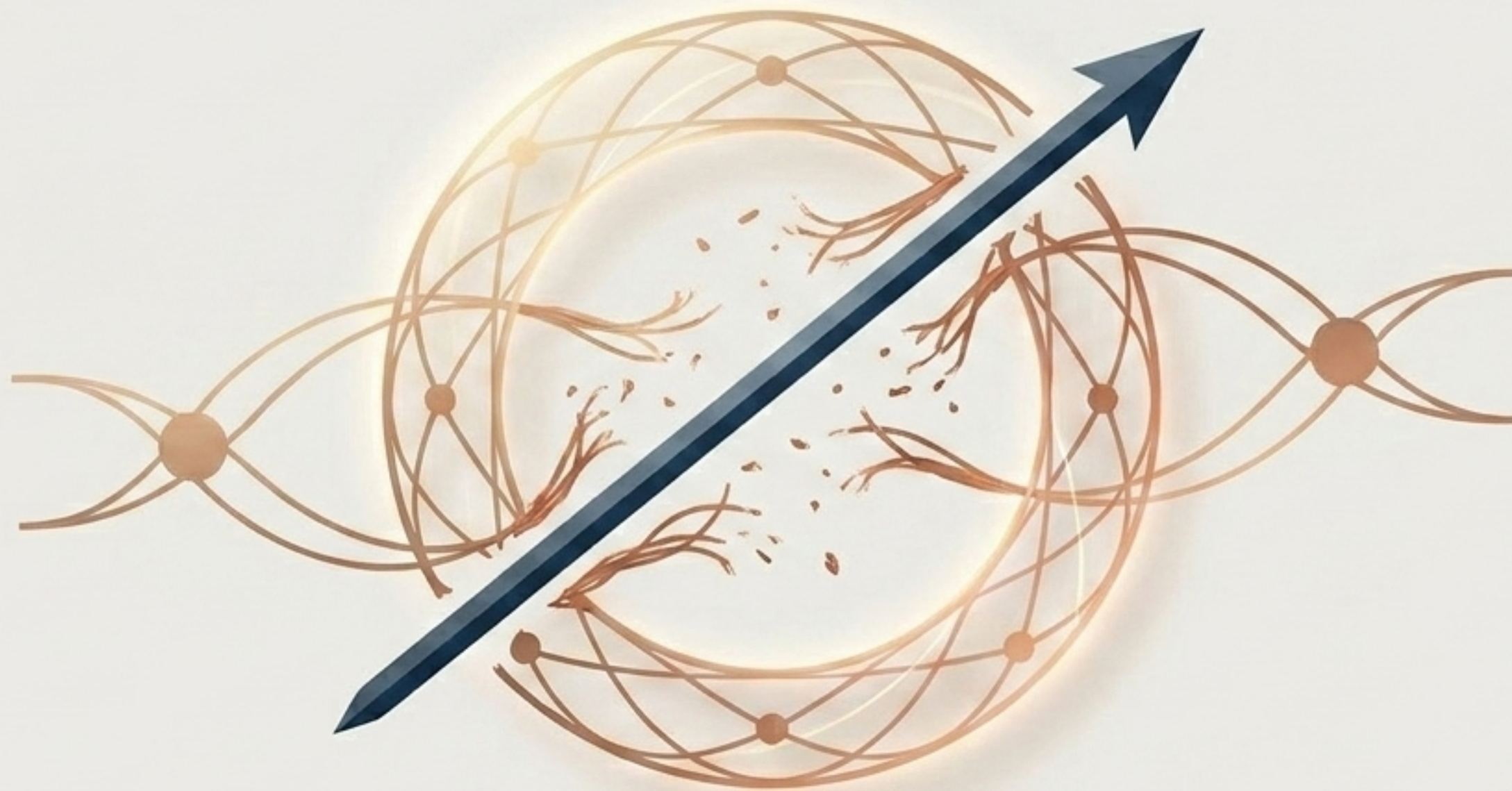
“אין בליבה שיתקיים הנדר אי קפיד ביה ביעלה”

המהפכה של הר"ן

הר"ן קובע שאין מדובר בתנאי משפטי שהאשה זוכרת להוסיף. האשה חיה מתוך הקשר פנימי של שותפות. היא אינה שואלת 'מה אני לבד?', אלא 'לאן אני שייכת?'. התורה ירדה לסוף דעתה: כל מוצא פיה מסונן באופן אינסטינקטיבי דרך השאלה כיצד הדבר ישפיע על השותפים לה. היא במהותה — שותפה.

השוואת תפיסות: האיש מול האישה

האישה	האיש (הגבר)
 רחב והקשרי. רואה את המילים כחלק ממארג משפחתי שלם.	מוקד הדיבור (Focus of Speech) צר ונקודתי. רואה רק את המילים שהוציא באותו הרגע.
 ערה לסביבתה. מתפקדת כצומת (Node) בתוך רשת חיה של מערכות יחסים.	המצב התודעתי (Cognitive State) 'עיוור' ופועל בוואקום. ממוקד בפעולתו האינדיבידואלית ללא התחשבות בנזק היקפי.
 חוט מקשר (אורג שותפות וחיבור).	הדימוי המהותי (Core Metaphor) חרב מפרידה (יוצרת גבולות וריחוק).

סכנת הנדר והעיוורון

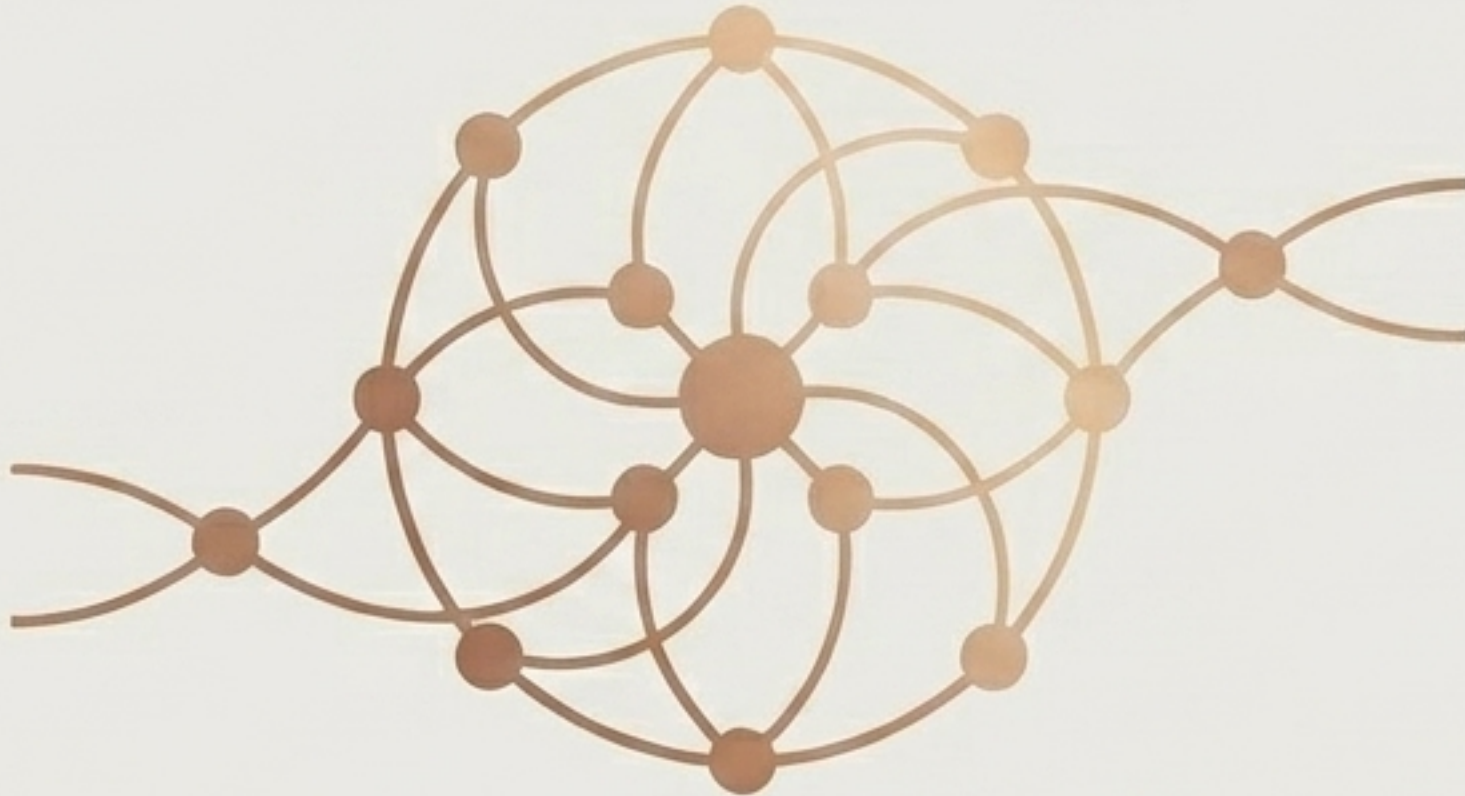
העיוורון	הסכנה
הנודר פועל בוואקום. הוא חותך את עצמו מהעולם וכולא את עצמו בכלוב אינדיבידואלי, מבלי להבין את ההשלכות עד שהרגע חולף.	מסכת נדרים מתעדת כיצד נדרים משמשים כנשק. אנשים קורעים קשרים עם חברים, רכוש והורים בלהט הרגע.

תיקון הגבר: התרת חכם

"פותרין לאדם בכבוד אביו ואמו" (רבי אליעזר)

החכם נדרש להעיר את הגבר ולשאול:
'האם שקלת את צער הוריו כשנדרת?'.
התיקון הוא אילוץ מלאכותי להכניס הקשר לתוך הריק.

המציאות של האשה: הפרת הבעל/האב

אצל האשה אין צורך ב'פתח' מלאכותי או בחכם חיצוני.
הדיבור מעולם לא נותק מהמערכת המשפחתית;
הוא ממתין לאיזון האורגני של השותפים למערכת.

האשה כמורת דרך של החיים

”פרשת נדרים לא באה רק להגביל, היא באה לתקן.
התורה מציגה את האשה לא כמי שמוגבלת בדיבורה,
אלא כמודל האידיאלי לדיבור אנושי.”

הקשר כתנאי קיום

מילים אינן צריכות לקרוע ולבודד; עליהן
להישקל תמיד לאור ההשפעה על
השותפים לחיינו.

תיקון הדיבור

האשה מלמדת כיצד חיים נכון — לא כאי
גלמוד ועיוור, אלא כחלק ממשפחה
ומרשת חברתית.

מטות
(האומה והשבטים)
"וידבר משה אל ראשי המטות..."
- בניית מבנה לאומי.

למשפחתיכם (הקהילות)
המעבר מהמדבר למבנה של
קהילות ונחלות.

התא המשפחתי (הבית)
פרשת נדרי אישה כבסיס
לחברה בריאה.

בניית חברה לאומית

אינה אפשרית עם
אינדיבידואלים שנדריהם
קשרים. היא דורשת את
תודעת 'השותפות' הנשית
שמתחילה בבית.

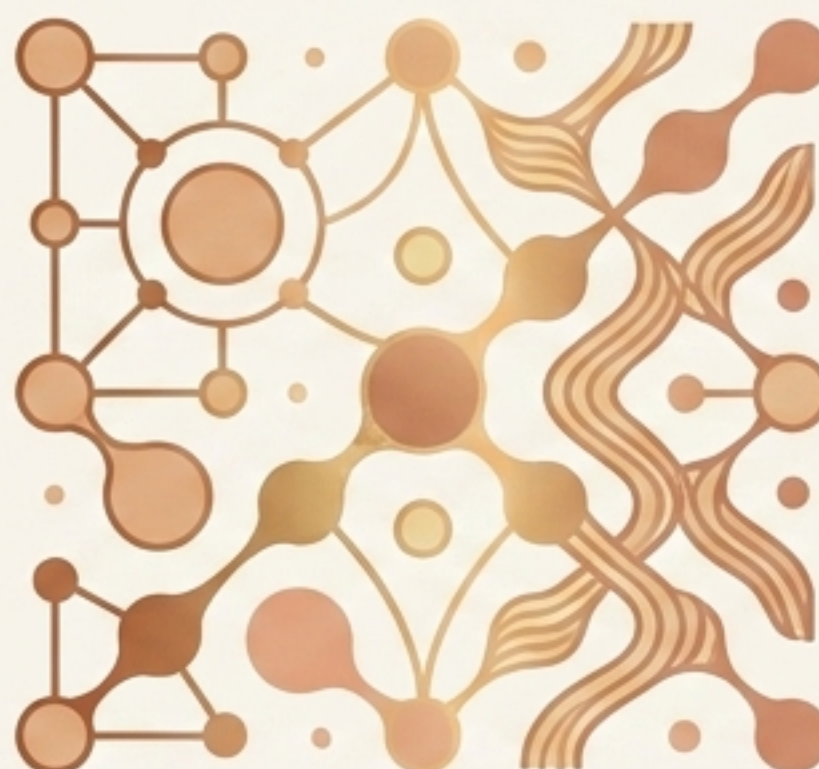
שותפות הדיבור

הבשורה הרוחנית

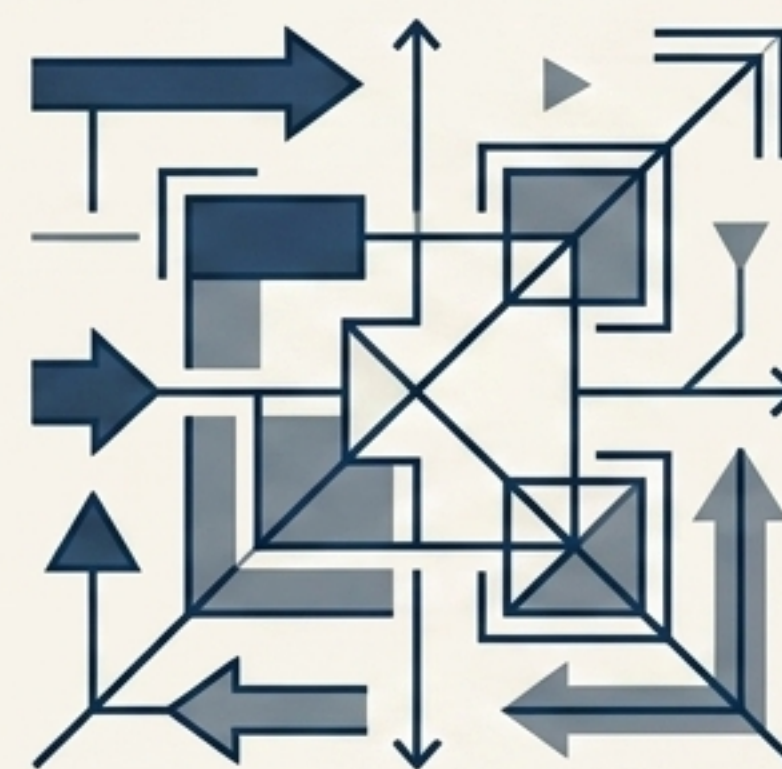
מילים שנועדו להפריד ולהדיר
מתוקנות על ידי מודל נשי של
דיבור המחפש חיבור, השקה,
ובניית בית.

המנגנון הנפשי

'על דעת בעלה נודרת'.
האדם הבריא אינו מקבל החלטות
בוואקום, אלא שוקל את הדהוד
מילותיו על אהוביו.

הדין המשפטי

מ'שליטה' ל'מרחב מציאות'.
הבעל והאב אינם בעלים של
הדיבור, אלא הקול של סביבת
השייכות האורגנית.

אישה היא אדם שחי בשותפות.

תודה רבה.